

TEOLOGIA MORALA ORTODOXA

- 1 -

Intr-o clipă poți să te mintuești sau să te osindești. Și Dumnezeu acordă fiecăruia suficient timp de îndreptare. Iar în vremea acestei vieți, Dumnezeu cheamă în diferite feluri pe fiecare la calea îndreptării.

Pe de altă parte, veșnicia sancțiunii dă preț veșnic fiecărei clipe, ne îndeamnă să nu pierdem nici o clipă care ne este dăruită de Dumnezeu, ca prin ea să ne făurim veșnicia. Veșnicia sancțiunii dă o gravitate deosebită fiecărei fapte. Altfel își va trăi viața cel ce e convins că prin ea își pregătește viața cea veșnică.

De aici îndemnul Sfântului Apostol Pavel: «Răscumpărați vremea...» (Efes. V, 16). Nu lăsați să treacă zilele fără nici un rost, căci prin fiecare clipă îți cucerești veșnicia. Fie o veșnicie chinuită, fie o veșnicie fericită. Veșnicia sancțiunii este, deci, un izvor pentru o viață virtuoasă, pentru o viață vrednică de fericirea veșnică²⁹³.

BIBLIOGRAFIE

- E. Voitschi, *op. cit.*, II, p. 231—232;
 A. Mironescu, *op. cit.*, p. 227—232;
 I. Scriban, *op. cit.*, p. 205—211;
 F. Schindler, *op. cit.*, vol. I, p. 115—117; 136;
 I. Mausbach, *Katholische Moraltheologie*, vol. I, p. 211—216; 263—268;
 H. Andrusos, *Sistem de morală*, p. 95—98;
 E. Baudin, *op. cit.*, p. 200—207;
 V. Cathrein, *op. cit.*, vol. I, p. 434 urm.
 J. M. Guyau: *La morale sans obligation ni sanction*, Paris, 1885;
 Ad. Franck, *La morale pour tous*, Paris, 1884;
 Serafim, Mitropolitul Silvenului, *Teologia morală ortodoxă*, 1884.

293. Biserica a condamnat ca eretică învățătura lui Origen despre încetarea chinurilor (pedepselor) veșnice și «restabilirea tuturor» sau apocatasta (ἀνοκατάστασις τῶν πάντων) la Sinodul V ecumenic.

CUPRINSUL

INTRODUCERE

	Pag.
A. Deliniția Teologiei morale	5
1. Creștinismul și viața morală	5
2. Etimologia cuvintului «moral»	6
3. Noțiunea moralei	8
4. Morala ca disciplină teologică	9
5. Caracteristicile fundamentale ale Teologiei morale creștine	10
B. Raportul Teologiei morale cu celelalte discipline teologice	12
1. Teologia morală și celelalte discipline teologice	12
2. Raportul dintre Teologia morală și Teologia dogmatică	13
3. Raportul dintre religie și morală	15
C. Moralele confesionale și spiritul ecumenist	17
1. Aspectele confesionale ale moralei creștine	17
2. Moralele confesionale și spiritul ecumenist	27
D. Izvoarele Teologiei morale	31
1. Sfânta Scriptură	32
2. Sfânta Tradiție	33
3. Firea și rațiunea omenească	35
E. Metodele, împărțirea și utilitatea Teologiei morale	37
1. Metodele	37
2. Împărțirea Teologiei morale	42
3. Utilitatea Teologiei morale	43
F. Literatura Teologiei morale	46
1. Epoca patristică	46
2. Epoca medievală	52
3. Epoca modernă	54

MORALA GENERALĂ

Pag.

PARTEA ÎNȚIIA

Condițiile realizate de Dumnezeu pentru ordinea morală

CAPITOLUL I

LEGEA MORALĂ

A. Ordinea morală	71
1. Despre ordine în general	71
2. Ființa ordinii morale	74
3. Binele și ființa lui	76
4. Raportul dintre bine și Binele suprem	78
5. Binele moral intrupat în persoana Mântuitorului Iisus Hristos	80
6. Natura omului ca normă a moralității	83
B. Realizarea ordinii morale creștine	87
1. Condițiile realizării ordinii morale creștine	87
2. Noțiunea de «lege» în general	88
3. Legea morală	89
4. Lege, poruncă și sfat moral	91
5. Legea în cadrul ordinii morale creștine	93
6. Autonomie și heteronomie	93
C. Impărțirea legii morale	95
I. Legea divină	
A. Legea veșnică	97
1. Noțiunea legii veșnice	97
2. Dovezi despre existența legii veșnice	100
3. Însușirile legii veșnice	101
B. Legea morală naturală	103
1. Noțiunea legii morale naturale	103
2. Existența legii morale naturale	105
3. Însușirile legii morale naturale	110
C. Legea pozitivă	116
1. Necesitatea legii pozitive	116
2. Însușirile legii pozitive	117
3. Impărțirea legii pozitive în morala creștină	118
4. Raportul dintre legea pozitivă și legea morală naturală	119
a. Legea morală a Vechiului Testament	121
1. Preliminarii	121
2. Impărțirea Legii Vechiului Testament	121
3. Însușirile Legii morale a Vechiului Testament	124
4. Explicarea Decalogului	127
5. Impărțirea Decalogului	136

b. Legea morală a Noului Testament	137
1. Existența Legii Noului Testament	137
2. Însușirile Legii Noului Testament	139
3. Obiecțiuni cu privire la Legea Noului Testament	141
4. Fericirile și explicarea lor	143
5. Sfaturile evanghelice	153
c. Raportul dintre Legea morală a Noului Testament și Legea morală a Vechiului Testament	165
1. Noul Testament față de Vechiul Testament în general	165
2. Legea morală a Noului Testament față de Legea morală a Vechiului Testament	167
II. Legea omenească	
A. Legile omenești în general	174
1. Necesitatea legii omenești	174
2. Raportul dintre legile creștine omenești și legile dumnezeiești	175
3. Însușirile sau condițiile legilor creștine omenești	176
4. Impărțirea legii omenești	177
B. Legea bisericască	177
Explicarea poruncilor bisericesti	178
C. Legea civilă	183
1. Noțiunea dreptului	184
2. Originea dreptului	185
3. Concepția creștină asupra originii dreptului	186
D. Obligația legii	187
1. Noțiunea obligației morale	187
2. Fundamentul obligației morale	188
3. Obligația morală în concepția creștină	190
4. Obligaționalitatea și extinderea legii	192
5. Supușii sau subiecții legii	192
6. Promulgarea legii	194
7. Rănile legii	194
F. Interpretarea legii. Schimbarea legii	196
1. Interpretarea legii	196
1. Evoluția legilor	197
3. Datina (obicei, uz)	198
F. Datoria morală	199
1. Raportul dintre datorie și obligația morală	199
2. Impărțirea datorțiilor	200
3. Coliziunea îndatoririlor	201
4. Sistemele morale	204

	Pag.
G. Datorie și drept	207
1. Drept și morală	207
2. Datorie și drept	208
3. Necesitatea dreptului din punct de vedere moral	210
4. Dreptul natural în concepția creștină	211
H. Drepturile fundamentale ale omului	212
1. Persoana purtătoare de drepturi	212
2. Drepturile fundamentale ale omului potrivit învățaturii creștine	213

CAPITOLUL II

CONȘTIINȚA MORALĂ

A. Noțiunea de conștiință morală	220
1. Conștiința psihologică	220
2. Conștiința morală	220
3. Raportul conștiinței morale cu conștiința psihologică	222
4. Raportul conștiinței morale cu legea morală	224
B. Realitatea conștiinței morale. Dovezi	225
1. Dovezi scripturistice	225
2. Dovezi din Sfinții Părinți și scriitorii bisericești	227
3. Dovezi din filozofie	228
4. Dovezi din literatură	229
5. Dovezi din istorie, istorici și etnografi	230
C. Esența și originea conștiinței morale	232
Esența conștiinței morale	
1. Analiza psihologică	232
2. Analiza sociologică	234
3. Analiza istorică	235
Originea conștiinței morale	
1. Teoria intuiționistă	236
2. Teorii empirist-pozitiviste	237
3. Teorii raționaliste	239
4. Concepția creștină asupra originii conștiinței morale	240
D. Felurile conștiinței morale. Educația conștiinței morale	242
1. Felurile conștiinței morale	242
2. Educația conștiinței morale	243
E. Patologia conștiinței morale	247
1. Infantilizmul moral	247
2. Instabilitatea morală	248
3. Scrupulul	248
4. Laxismul	249
F. Remediile bolilor conștiinței morale	251

CAPITOLUL III

LIBERTATEA VOINȚEI

	Pag.
A. Actul voluntar	254
1. Despre voință în general	254
2. Actul voluntar	255
3. Felurile actelor voluntare	256
4. Piedici reale și aparente ale actelor voluntare	258
B. Libertatea voinței în concepția creștină	264
1. Libertatea psihologică	264
2. Între bine și rău	266
3. Limitele libertății	268
4. Dovezi	269
5. Obiecții	273
6. Libertatea morală creștină	276
C. Responsabilitatea morală	279
1. Responsabilitatea și imputația morală	279
2. Responsabilitatea individuală și colectivă	281
3. Evoluția responsabilității	282
4. Felurile imputației	283
5. Forurile care hotărăsc responsabilitatea și imputația	283
6. Principii generale și consecințe ale acestora cu privire la responsabilitate și imputație	284
7. Meritul moral și vina	285
8. Moralitatea și legalitatea	286
D. Persoana morală	287
1. Individ, individualitate, persoană	287
2. Caracter	290
3. Formarea caracterului moral	291
4. Firea	292
5. Mediul și voința	295
E. Personalitatea morală	296
1. Trăsăturile fundamentale ale personalității	296
2. Persoană și personalitate morală	298
3. Personalitatea morală și caracterul moral	299
F. Idealul și mijloacele formării morale creștine	300
1. Sfântul	300
2. Purificare și spiritualizare	301
3. Mijloacele formării morale	302

PARTEA A DOUA

Activitatea liberă a omului în raport cu ordinea morală

Pag.

CAPITOLUL I

MORALITATEA FAPTELOR OMENEȘTI

A. Caracterul moral al faptelor omenești	307
1. Moralitatea faptelor omenești	307
2. Cele dinăuntru și cele din afară	309
B. Criteriile faptelor bune	312
1. Moralitatea obiectivă și subiectivă	312
2. Criteriile faptelor morale	313
C. Scopul final al faptelor omenești	317
1. Diferite păreri	317
2. Concepția creștină	317
3. Mijloacele	320
D. Motivarea faptelor morale	322
1. Definiție	322
2. Diferite motive	323
F. Caracterul dezinteresat al moralei creștine în motivarea faptelor	326
1. Opinii potrivnice	326
2. Raportul dintre moralitate și fericire	328
F. Fapte bune, fapte rele și fapte indiferente	332
1. Fapte bune și fapte rele	332
2. Obiectul	333
3. Împrejurările	334
4. Scopul	334
5. Diferența	335
6. Fapte indiferente	336

CAPITOLUL II

VIRTUTEA

1. Noțiunea de virtute în general	338
2. Virtutea creștină și semnele ei caracteristice	339
3. Concepții greșite cu privire la natura virtuții creștine	342
4. Natura virtuții creștine	346
5. Izvoarele virtuții creștine	352
6. Unitatea virtuții creștine	359
7. Felurile virtuții	360
8. Treptele virtuții creștine	362
9. Virtuțile cardinale	364
10. Virtuțile teologice	369
11. Caracteristicile și valoarea virtuții creștine	375

CAPITOLUL III

PĂCATUL

Pag.

A. Noțiunea de păcat	384
1. Date etimologice	384
2. Concepția de păcat în Sfânta Scriptură	385
3. Păcatul după Sfinții Părinți și scriitorii bisericești	386
4. Notele distinctive ale păcatului din punct de vedere teologic	387
5. Condițiile păcatului	389
6. Împărțirea păcatului	389
B. Natura, originea și posibilitatea păcatului	390
C. Cauzele prilejuitoare ale păcatului	395
1. Ispita	395
2. Izvoarele ispitei	396
3. Rostul ispitelor	398
4. Lupta contra ispitelor	399
5. Prilejul sau ocazia de păcat	400
D. Procesul psihologic al nașterii și dezvoltării păcatului	401
E. Gravitatea păcatului	403
F. Despre deosebirea păcatelor	406
1. Deosebirea specifică a păcatelor	406
2. Deosebirea numerică a păcatelor	406
3. Deosebirea teologică a păcatelor	407
4. Deosebirea dintre păcatele de moarte și păcatele ușoare	407
5. Criteriile obișnuite ale păcatului de moarte și ale celui ce se iartă	409
6. Criteriile extraordinare sau accidentale ale păcatului de moarte și ale celui ce se iartă	411
7. Păcatele comiterii și ale omiterii	412
8. Păcatele față de Dumnezeu, față de noi înșine și față de aproapele	413
9. Păcatele săvârșite în inimă, prin cuvinte și în fapte	414
10. Păcatele trupești și păcatele sufletești	415
11. Păcatele proprii și păcatele străine	416
12. Păcatele răutății, ale slăbiciunii, ale ignoranței și ale neglijenței	417
13. Inegalitatea păcatelor de moarte	418
G. Cele mai însemnate feluri ale păcatelor de moarte	419
1. Păcatele capitale	420
2. Păcatele împotriva Duhului Sfânt	436
3. Păcatele strigătoare la cer	439
H. Patima (viciul)	441
I. Obișnuința rea	446

CAPITOLUL IV

Pag.

VALOAREA MORALĂ A SFINTELOR TAINE CA MIJLOACE PENTRU A
SPORI IN HAR ȘI VIRTUTE

1. Generalități	449
2. Tainele vieții spirituale	450
3. Tainele însănătoșirii trupești și sufletești	456
4. Tainele speciale	459
5. Ierurgiile	462

CAPITOLUL V

SANCTIUNEA

1. Ce este sancțiunea	464
2. Forurile de judecată	465
3. Felurile sancțiunii	466
4. Scopurile sancțiunii	467
5. Sancțiuni veșnice	468

C-4 Nr. 8
 Nr. coli 30
 Form. A 2 70/100
 Tipografia Tipograficele Arhiepiscopice
 Oradea de Alba Iulia